

УДК 821.161.2(71)-1.09

кандидат філологічних наук, Накашидзе І. С.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту

імені академіка В. А. Лазаряна

**ХУДОЖНЄ ВИРАЖЕННЯ МОТИВУ ЛЮБОВІ ДО БАТЬКІВЩИНИ
У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНОМОВНИХ ПОЕТІВ КАНАДИ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.**

У статті аналізується художнє вираження мотиву любові до батьківщини у творчості україномовних поетів Канади другої половини ХХ ст. на матеріалі поезії В. Ворскло, І. Темертея, В. Скорупського, Л. Мурович, О. Гай-Головка, Н. Мудрик-Мриц та ін. Парадигми у вираження цього почуття у віршах поетів української діаспори в Канаді – любов до неї, як матері, світ української природи.

Ключові слова: україномовна поезія Канади, патріотизм.

Накашидзе И. С. Художественное выражения мотива любви к родине в творчестве украиноязычных поэтов Канады второй половины ХХ ст. / Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. А. Лазаряна

В статье анализируется художественное выражение мотива любви к родине в творчестве русскоязычных поэтов Канады второй половины ХХ в. на материале поэзии В. Ворскло, И. Темертея, В. Скорупского, Л. Мурович, А. Гай-Головка, Н. Мудрик-Мриц и др. Парадигмы в выражение этого чувства в стихах поэтов украинской диаспоры в Канаде – любовь к ней, как матери, мир украинской природы.

Ключевые слова: украиноязычная поэзия Канады, патриотизм.

Nakashydzė I. S. Artistic expression of love of country motif in the work of Ukrainian-Canadian poets of the second half of the 20th century / Dnipropetrovsk national university of railway transport named after academician V. Lazaryan

This article contains the analyze of the artistic expression of motif of love to motherland in the works of Ukrainian-Canadian poets of the late 20th century. The material is the poetry of V. Vorsklo, I. Temertey , V. Skorupskyj, L. Murovych, O. Gay-Golovko, N. Mudryk-Mryts etc. The paradigms in the expression of this feeling in verse poets Ukrainian-Canadian poets are love as to the mother and the world of Ukrainian nature.

Key words: Ukrainian- Canadian poetry, patriotism.

Україномовна поезія у Канаді – явище досить цікаве і органічне за своїм походженням. Увага до вивчення творчості українських поетів-емігрантів активізувалася в роки перебудови та не згасає й по сьогодні. Серед дослідників україномовної поезії Канади – науковці України (Л. Скорина, І. Руснак, П. Сорока та ін.) та Канади (Яр Славутич, Д. Струк, Я. Розумний та ін.). Незважаючи на поступове збільшення кількості наукових праць та розвідок про митців західної української діаспори, цілісного аналізу проблеми батьківщини в україномовній поезії Канади другої половини ХХ ст. у літературознавстві на сьогодні немає.

У центрі творчості україномовних поетів Канади – тема України, що розкривається багатогранно і є виявом ментальності митців. Як зазначає Г. Новоженець, "однією з особливостей української душі є любов до рідного, патріотизм. Це якнайбільше стосується творчості митців діаспори, висока національна самосвідомість яких була визначальною складовою духовного життя. Звідси – теми, пов'язані з історією та культурою народу, а також ствердження національної ідентичності через пошук формально-стилістичних шляхів у мистецтві" [1, с. 144]. Так, з образом України у творчості україномовних поетів Канади другої половини ХХ ст. пов'язаний наскрізний мотив любові до батьківщини, любові на відстані, що є художньо-емоційним виявом відчуття єдності "Я" поета з рідним краєм. Науковці не звертались до дослідження мотиву любові до батьківщини у творчості україномовних поетів Канади другої половини ХХ ст., тому опрацювання цього аспекту є актуальним і становить мету даної статті.

Мотив любові до батьківщини – один із провідних у поетичній творчості В. Ворскло. У його розвитку визначено єдність ліричного героя із Україною, найголовніші її риси персоніфіковано у сприйнятті ліричної героїні: "Люблю за те, що ти привітна, / За те, що ти моя земля", "Люблю, бо серцю рідна ти" [2, с. 15]. У цих словах звучить освідчення в любові до Вітчизни як до коханої. У той же час поетеса сакралізує образ батьківщини через означення "свята". Любов до батьківщини, з погляду В. Ворскло, закорінена у землю:

Земля розлита медом навкруги,
Тому думки і мрії в нас прикуті
До сонця, до дощу і до плугів [3, с. 38].

Образи сонця, дощу, плуга у контексті з образом землі актуалізують мотив землеробства як вираз автентичної сутності українців. З образом плугу пов'язано такі риси як працьовитість та енергійність. Образи сонця і дощу, скорельовані на міфологеми степу, жовтого від сонця, та Дніпра – головного водоймища України. Лірична героїня поезії В. Ворскло возвеличує рідний край: "І країни кращої немає / На усій завітчаній Землі" [3, с. 33]. Образ "завітчаної Землі" підноситься до планетарного масштабу, створюючи нову співвіднесеність мікросвіт (Україна) – макросвіт (планета Земля). Почуттю щирої любові до батьківщини у поезії В. Ворскло протиставлено псевдолюбов до неї з боку ворогів:

Ворог "любить" Україну
І "любов" із серця плине,
Любить цукор і пшеницю,
Україна ж – це скарбниця! [2, с. 350].

Образи цукру і пшениці, з одного боку, вказують на меркантильність та корисливість загарбників у ставленні до України, з іншого – це свідчення того, що Україна має плодоносні землі. Образ скарбниці асоціативно співвідноситься з образом земного раю, що підкреслює потенціал України як держави, який поки що прихований. У поезії В. Ворскло "Любов багатогранна" як сакральний розгорнуто мотив любові батьківщини до своїх "дітей":

Любов буває різна, у ній багато барв,
Але любов Вітчизни – це найсвятіший скарб.
Вона тебе не зрадить й не кине вже ніде,
Мов кораблів армади, вона у світ веде [22,с. 225].

Асоціативно мотив любові батьківщини співвідноситься з мотивом любові до матері, риси в характеристиці обох – святість та незрадливість. Сила цієї любові підкреслюється порівнянням з морською стихією, уособленою в образі кораблів.

Розгортаючи тему батьківщини, В. Ворскло вживає низку епітетів: "багата, славна і могутня", "піснєдзвінна, ніжна, золота" [2, с. 33], що характеризують Україну як країну із багатим героїчним минулим, виражають почуття ліричної героїні та її ставлення до рідного краю. Сакральність образу України, яку поетеса називає "святою рідною землею" [3, с. 13], зорею, надією, найдорожчою мрією, також підкреслюється шляхом її зіставлення з небесними світилами: батьківщина постає країною "зоряною", "країною соняшних думок" [3, с. 5], тобто космічним об'єктом, чимось непізнаним. О. Гай-Головка називає батьківщину "соняшною землею", вона, за його означенням "вродлива і пишна" [4, с. 87]. Епітет "соняшна" асоціативно поєднується з двома образами – сонця як сакрального небесного світила та соняшника як сонця у полі, одного із символів України.

Р. Кедр, виражаючи свою любов до батьківщини, називає її осінньою зорею: "Здається, я нікого не любив / Так, як тебе, моя осіння зоре" [5, с. 103]. Образ зорі є символом родючої природи України, епітет "осіння" свідчить про віддаленість ліричного героя від рідного краю як географічно, так і у часі. У поезії І. Темертея пам'ять про батьківщину і любов до неї зафіксована у свідомості ліричного героя як неписана істина, що зумовлено насамперед пам'яттю про край, де пройшло його дитинство та молодість: "Не державник я, не цісар й зовсім не фанатик Вітчизни... / я люблю тебе так – бо ти молодість перша моя..." [6, с. 41], – так виражено синівське почуття до батьківщини.

Почуття любові до батьківщини у поезії В. Скорупського сакралізовано: в її характеристиці автор наголошує на її божественній природі: "Любов до краю нам дана / Непостережною рукою" [7, с. 54]. Образ "непостережної руки" символічний, він – художнє втілення тези, що любов до батьківщини дана людям Богом. Аналогічно виражено почуття любові до батьківщини і у поезії В. Скорупського "Життя коловороти вічні", де вона означена епітетами "незмінна і свята" [7, с. 49]. Він порівнює Україну із "прозвіданим раєм", що асоціативно екстрапольована на образ біблійного Едему. У змалюванні батьківщини у вірші "Сім літер" В. Скорупський звертається до біблійного міфу про створення світу за сім днів: "На нашім прапорі сім літер, / Мов сім днів світу: Україна" [8, с. 38]. Через символіку числа сім, як ознаки міцності всесвіту поет сакралізує назву України. До такого засобу сакралізації вдається і Н. Мудрик-Мриц у поезії "Зір вогні спалахують в зеніті...". У поетеси батьківщина означена топонімом: "Сім осяйних літер: Україна" [9, с. 37]. Вищенаведені рядки В. Скорупського та Н. Мудрик-Мриц перегукуються із поезією Н. Лівницької-Холодної з циклу "Сім літер", зокрема із рядками вірша "Проходить час, відходять в вічність друзі", де просторові межі своєї батьківщини окреслено таким чином: "Сім літер, сім палких вогненних лиць. / І серце знов, жива струна нап'ята, / Наллється кров'ю й співом забринить. / Ти вся моя від Дону по Карпати" [10, с. 270]. Основою створеного Богом світу – України-раю – є слово, що україномовні поети діаспори і підкреслюють зверненням до символіки числа (кількості літер).

Для ліричного героя Г. Бердо любов до батьківщини єдина у його серці: "...любов моя упокоєна, / любов моя взаємна, / нема в мені роздвоєння" [11, с. 56]. Пам'ять про батьківщину закладена і у псевдонім поета – Гнат Бердо: "в ньому верховина – / рідна полонина" [11, с. 87]. Україна для поета – заповітна земля, без котрої він не уявляє себе. Таке сприйняття України поетом відзначає і Т. Щегельська [12, с. 7]. Священна, щира й безкорисна – такі характеристики любові до батьківщини у поезії "Любов до Вітчизни" Л. Мурович: "любов священна / Подяк не чекає і не хизується" [13, с. 176]. Формою її прояву

названо "діла", у підтексті характеристики яких асоціативно репрезентовано ідею боротьби за свободу, та патріотизм співвітчизників. Символом любові до батьківщини у творах поетеси постає образ матіоли:

У кожній краплі роси тремкої
Любови пахощ живе святої
Квітки вдихнувши її досхочу
Мов янголята – крильми тріпочуть [14, с. 40].

Любов ліричної героїні до рідної землі настільки сильна, що вона готова її цілувати. "Це почуття викликане більш як півстолітньою розлукою з землею батьків, неможливістю, через складні обставини, побачитися з нею, справді впасти на коліна і поцілувати її" [15, с. 16].

Таким чином, мотив любові до батьківщини у творчості україномовних поетів Канади носить сакральний характер. Парадигми у вираження цього почуття у віршах поетів української діаспори в Канаді – любов до неї, як матері, світ української природи. У даній статті розглядається лише одна з тем, пов'язаних з художнім вираженням проблеми батьківщини в україномовній поезії Канади другої половини ХХ ст. Заявлена тема потребує подальшого широкого дослідження.

Література:

1. Новоженець Г. Прояви української ментальності в мистецтві української діаспори: світоглядні лінії та позиції / Г. Новоженець // Вісник львівського університету. Серія мистецтво. – 2008. – Вип. 8. – С. 139–144.
2. Ворскло В. Лада: Поезії / В. Ворскло. – Торонто, 1977. – 490 с.
3. Ворскло В. Листи без адреси: Вибрані поезії / В. Ворскло. – Торонто, 1967. – 68 с.
4. Гай-Головко О. Поетичні твори: [У 3 т.] / О. Гай-Головко. – Т. 3 (1978–1997). – Тернопіль: Тайп, 1998. – 180 с.
5. Кедр Р. Поезії / Р. Кедр. – Торонто: В-во "Євшан-зілля", 1983. – 372 с.
6. Темертей І. Поезії / І. Темертей. – К.: Неопалима купина, 2004. – 512 с.

7. Скорупський В. У дорозі: Поезії / В. Скорупський. – Едмонтон, 1957. – 56 с.
8. Скорупський В. Весняний гомін: Поезії / В. Скорупський. – Зальцбург: Вид-во "Нові дні", 1946. – 48 с.
9. Мудрик-Мриц Н. Калинова сопілка. Поезії / Н. Мудрик-Мриц. – Торонто-Едмонтон: Об'єднання Українських Письменників у Канаді "Слово", 1983. – 80 с.
10. Поети Празької школи: Срібні сурми. Антологія / Упорядкування, передмова та літературні силуети М. Ільницького. – К.: Смолоскип, 2009. – 916 с.
11. Бердо Гнат. Поезії: Вірші, поеми / Гнат Бердо. – К.: В-во "Щек", 2009. – 216 с.
12. Щегельська Т. "А чужина все сковає оковами..." / Т. Щегельська // Бердо Гнат. Поезії: Вірші, поеми. – К.: В-во "Щек", 2009. – С. 3–7.
13. Мурович Л. Дерево рідного роду: Поезії / Л. Мурович. – Торонто, 1984. – 210 с.
14. Мурович Л. Піонери святої землі / Л. Мурович. – Торонто: Світання, 1969. – 64 с.
15. Руснак І. С. Лариса Мурович. Життя і творчість / І. С. Руснак, М. П. Липка. – Чернівці: Митець, 1997. – 92 с.

References:

1. Novozhenecz G. Proyavy ukrayins`koyi mental`nosti v mystecztvi ukrayins`koyi diaspory: svitoglyadni liniyi ta pozyciyi / G. Novozhenecz // Visnyk lvivs`kogo universytetu. Seriya mystecztvo. – 2008. – Vyp. 8. – S. 139–144.
2. Vorsklo V. Lada: Poeziyi / V. Vorsklo. – Toronto, 1977. – 490 s.
3. Vorsklo V. Lysty bez adresy: Vybrani poeziyi / V. Vorsklo. – Toronto, 1967. – 68 s.
4. Gay-Golovko O. Poetychni tvory: [U 3 t.] / O. Gaj-Golovko. – T. 3 (1978–1997). – Ternopil`: Tajp, 1998. – 180 s.
5. Kedr R. Poeziyi / R. Kedr. – Toronto: V-vo "Yevshan-zillya", 1983. – 372 s.

6. *Temertej I. Poeziyi / I. Temertej.* – K.: Neopalyma kupyna, 2004. – 512 s.
7. *Skorups`kyj V. U dorozh: Poeziyi / V. Skorups`kyj.* – Edmonton, 1957. – 56 s.
8. *Skorups`kyj V. Vesnyanyj gomin: Poeziyi / V. Skorups`kyj.* – Zalczburg: Vyd-vo "Novi dni", 1946. – 48 s.
9. *Mudryk-Mrycz N. Kalynova sopilka. Poeziyi / N. Mudryk-Mrycz.* – Toronto-Edmonton: Obyednannya Ukrayins`kyh Pysmennykiv u Kanadi "Slovo", 1983. – 80 s.
10. *Poety Praz`koji shkoly: Sribni surmy. Antologiya / Uporyadkuvannya, peredmova ta literaturni sylvetky M. Ilnyckogo.* – K.: Smoloskyp, 2009. – 916 s.
11. *Berdo Gnat. Poeziyi: Virshi, poemy / Gnat Berdo.* – K.: V-vo "Shhek", 2009. – 216 s.
12. *Shhegels`ka T. "A chuzhyna vse skovuye okovamy..." / T. Shhegels`ka // Berdo Gnat. Poeziyi: Virshi, poemy.* – K.: V-vo "Shhek", 2009. – S. 3–7.
13. *Murovych L. Derevo ridnogo rodu: Poeziyi / L. Murovych.* – Toronto, 1984. – 210 s.
14. *Murovych L. Pionery svyatoyi zemli / L. Murovych.* – Toronto: Svitannya, 1969. – 64 s.
15. *Rusnak I. S. Larysa Murovych. Zhyttya i tvorchist / I. S. Rusnak, M. P. Lypka.* – Chernivci: Mytecz, 1997. – 92 s.